ΣΕΡΒΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Πασχαλινὸ διήγημα

Η ΠΑΝΤΟΥΦΛΑ

Τὸ «Μπουκέτο» παρουσιάζει σήμερα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινόν, τὸν Τζούρα-Γιάκσιτς, ἕναν ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους Σέρβους διηνηματογράφους.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Νόβι-Σάδ τῆς ἐπαρχίας Σρεμίου, τῆς ἐπαρχίας ὅπου εἶνε ἕνα εἶδος Ἁγίου Ὄρους τῆς Σερβίας, ἀπὸ τὰ πολλὰ της μοναστήρια καὶ τὶς ἐκκλησίες. Στὴν ζάχρη ἐσπούδασε ζωγράφος καὶ ὡς ζωγράφος ἐγκαταστάθηκε στὸ Βελιγράδι. Ἐκεῖ ὅμως τὸν παρέσυρεν ἡ ποίησις καὶ ἡ λογογραφία καὶ ἐγκατέλειψε τὴν καλλιτεχνίαν. Τὰ ποιήματά του ἔχουν «μιὰ ὑψηλὴ πτῆσι», ὅπως λέγουν καὶ οἱ Γάλλοι.

Μόλις ἀρχισε νὰ ἐκτιμαται ἡ φιλολογικὴ ἀξία του στὸ Βελιγράδι, ὁ Μιλανος Ὀβρένοβιτς, πατέρας τοῦ δολοφονηθέντος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄, τὸν διώρισεν ἀμέσως διευθυντὴν τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» τοῦ Βελιγραδίου, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴ Σερβικὴ λογοτεχνία, χωρὶς νὰ σκοτώνῃ τὸ μυαλό του, γιὰ τὸν ἐπιούσιον.

Ὁ Γιάκσιτς ὅμως ἐφέρθηκε ἀχάριστος στὸν βασιλέα τὸν ὁποῖον καὶ ἐξύβρισε.

Καὶ πάλιν ὅμως ἡ Σερβικὴ Πολιτεία, τὸ Κράτος δηλαδὴ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ αὐτοῦ λαοῦ, δὲν τὸν κατεδίωξε. Τὸν ἠνέχθη σεβασθὲν τὸν λόγιον, καὶ τοῦ ἐσυγχώρησεν ὅλα τὰ παραπτώματα, παραβλέπον τὰς ἀτελείας τοῦ ἀνθρώπου.

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ τὸ τέλος του ὑπῆρξε οἰκτρό.

Τὸ διήγημά του αὐτὸ ἕνας ὕμνος πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ἀγρῶν, ἕνα κατηγορητήριον κατὰ τῆς ψεύτικης ζωῆς τῶν πόλεων.

ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

Καλλιεργῶντας τὰ λαχανικά του, ὁ Μπάρμπα — Βάσσας, πλούτισε. Ἀπ' τὸν πατέρα του βρῆκε λίγη περιουσία, ἕνα σπιτάκι καὶ κάμποσους ἀγρούς. Τὴ σημερινή του εὐτυχία τὴ χρωστοῦσε στὸν ἱδρῶτα του. Τὰ πλούτη του, σὰν πέθανε, εἶχε παιδιὰ νὰ τὰ κληρονομήσουν.

Τρία παιδιὰ καὶ δυὸ θυγατέρες.

Ἡ γυναίκα του ἦταν ἕνας σύντροφος πολύτιμος. Νοικοκυρὰ καὶ βοηθός. Ὄχι γυναῖκα γιὰ νὰ πέργῃ μόνον τ' ἀνδρός της τ' ὄνομα· αὐτὴ τοῦ κρατοῦσε τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τοῦ ἔδινε γνῶμες, γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα. Μ' ὅλα τὰ πενῆντα χρόνια της, διατηριότανε ἀκόμα πολὺ ὡραία. Σεβαστὴ στὴν ὄψι καὶ σοβαρὴ στὰ λόγια.

Ἀπὸ τὰ δυό της κορίτσια ἡ πιὸ μεγάλη ἦταν ἡ ἴδια ἡ μάνα της. Ἡ μάνα της, Σέγια - Λιούμπα, βάσιζε ὅλες τὶς ἐλπίδες της σ' αὐτή. Εἶχαν χρήματα ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὴ καλοπαντρέψουν. Ἀλλὰ ἡ Σέγια - Λιούμπα δὲν ἤθελε χωριάτη νὰ τῆς δώσῃ, σὰν τὸν Μπάρμπα - Βάσσα, μὲ περιορισμένα τὰ μυαλά, ἀλλὰ γιατρὸ ἢ δικηγόρο, γιὰ νὰ ζήσουν σὲ μιὰ πολιτεία καὶ νὰ καταφέρῃ καὶ τὸν ἄνδρα της, νὰ πᾶνε ὅλοι οἰκογενειακῶς ἐκεῖ.

— Τὶ θέλουν πλέον στὸ χωριό; Χρήματα ἔχουν γιὰ νὰ ζήσουν στὴν πόλι...

Ὅταν ὅμως ἡ ὡραία κόρη της ἡ Ντάνκα, ἔγεινε δεκαεννὰ ἐτῶν, καὶ ἡ προξενῆτρες ἄρχισαν νὰ πᾶνε καὶ νὰ ἔρχωνται, ἕνας κακὸς τύρος, τὸ πῆρε τὸ κορίτσι. Τὸ ὡραῖο της σῶμα, τὸ σκέπασεν ἡ κρύα γῆ, καὶ τὰ δάκρυα τῆς μάνας, πότισαν τὸν τάφο της. Ἡ Σέγια - Λιούμπα σκεπάστηκε μὲ μαῦρα.

Τὰ ἄλλα τὰ παιδιὰ της ὅμως μεγαλῶναν. Ὁ μεγαλείτερος ὁ Λάζας ἦταν ἡ φωτογραφία τοῦ πατέρα του. Ξανθός, κοντός, στρογγυλοπρόσωπος. Στὴ ψυχὴ ὅμως δὲν ἔμοιαζε διόλου τοῦ πατέρα του. Δὲν χανότανε ὅπως ἐκεῖνος νύχτα - μέρα στὰ χωράφια, οὔτε ἀπόφευγε τὸν κόσμο. Δὲν ἀγάπαγε τὴν ἐργασία. Ἤξευρε νὰ πίνῃ καὶ νὰ καπνίζῃ, νὰ γλεντᾷ καὶ νἆναι πρῶτος στοὺς χοροὺς καὶ στὰ πανηγύρια.

Ἡ μητέρα του φρόντιζε γιὰ τὸ χαρτζιλῆκι.

Ἡ δευτέρα κόρη της ἡ Ζόρκα, ἦταν ξανθὴ κι' αὐτὴ καὶ στρογγυλοπρόσωπη, σὰν τὸν πατέρα της, μὰ στὴ ψυχὴ ἔμοιαζε τῆς μαμᾶς της ὅπως καὶ στὸ σῶμα. Ψηλὴ καὶ λιγερή. Θὰ τὴ καλοπάντρευε ἐσκέπτετο τοὐλάχιστον αὐτήν. Θὰ τῆς ἔδινε πολίτη καὶ ὄχι χωρικό. Γιατρὸ ἢ δικηγόρο.

Τ' ἄλλο παιδὶ ὁ Ράστκος, ἕνας ψηλός, νέος ἔγινε μὲ μαῦρα μάτια. Γιὰ αὐτὸν σίγουρα θὰ εὕρισκεν μιὰ καλὴ νύφη ἀπὸ τὴν πόλι. Ἄς ποῦνε ὅτι θέλουνε οἱ χωριανοί. Αὐτοὶ δὲν γεννήθηκαν γιὰ νὰ ζοῦν, ὅπως οἱ βατράχοι μέσα στὶς λάσπες τῶν χωραφιῶν. Τώρα τὶ θὰ πῇ ὁ Μπάρμπα-Βάσσας;

Ἄς πῇ ὅτι τοῦ ἀρέσει! Ἄς ἀγοράσει νέα μυαλά, γιὰ νὰ ἐνοήσῃ τὸν κόσμον. Χρήματα ἔχει...

Ἀλλὰ καὶ τὶ νὰ πῇ ὁ Μπάρμπα-Βάσσας;

Ἀπὸ καιρὸ αὐτὸς δὲν ἦταν πιὰ ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ, παρὰ μόνον μπρὸς στοὺς ξένους. Ἡ Σέγια-Λιούμπα, τοῦ πῆρε τὸν ἀέρα καὶ ὅλη τὴν κυβέρνηση. Ὅταν ἦσαν ἀναμεταξύ τους, ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ σωπαίνῃ, καὶ νὰ παραδέχεται τὶς γνῶμες τῆς γυναικός του καὶ τὰ γοῦστα. Ἄλλωστε αὐτὴ εἶχε συμμάχους της καὶ βοηθούς της καὶ ὅλα της τὰ παιδιά, ὅλα της τὰ παλληκάρια.

— Ὁ πατέρας, λέγαν, ἕνα ξέρει: Νὰ σαπίζουμε στῶν χωραφιῶν τὶς λάσπες σᾶν τὶς σκουλικαντέρες;

Κ' ὁ μικρὸς ὁ Πάντας, πήγαινε ἀκόμα, μὲ τὸ μέρος τοὺς. Ἕνα παιδάκι δεκατεσσάρων ἐτῶν, ξανθὸ σὰν τὸν μπαμπᾶ του, καὶ ὡραῖο, εἶχε ἀντιχωρικὴ γνώμη κι' αὐτό.

Ὁ Μπάρμπα-Βάσσας, κύτταζε μὲ λύπη, ὅτι οὔτε ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά του δὲν εἶχε τὸν καλὸ κ' εὐλογημένο χαρακτῆρα τῆς ἐργατικῆς τῆς μέλισσας. Καὶ δάκρυζε ὁ μαῦρος καὶ ἀπελπιζόταν, ἀναθεματίζοντας τὸν διάβολο, ποὺ τοῦ ἔδωκε τέτοια παιδιά, ἀπρόκοφτα, καὶ ἀνίκανα νὰ κρατήσουν τὴν περιουσία του, ποὺ εἶχε χύσει τὸν ἱδρῶτα μιᾶς ζωῆς ὁλόκληρης, τῆς ἐργατικῆς ζωῆς του γιὰ νὰ τὴν μαζέψῃ καὶ λυπημένος πήγαινε στὸν κῆπο του καὶ παρηγοριότανε μὲ τὰ λαχανικά του.

Ἡ ἐπιμονὴ τῆς γυναίκας του καὶ τῶν παιδιῶν του, τὸν μαλακώσαν σὰν βαμβάκι καὶ ἄρχισε κι' αὐτὸς νὰ λέῃ «ναί». Ἴσως νὰ ἔχῃ δίκηο ἡ γυναῖκα του κα-μιὰ ποὺ ἔχουν χρήματα, ἂς σπουδάσουν τὰ παιδιὰ των. Ἄς γίνουνε καλλίτεροι!...

Ἔπεσε κάτω ξερός!

— Ἐμπρός, μωρὲ παιδιά, νὰ ζήσετε σὰν ἄνθρωποι. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἔχουμε ἀρκετοὺς παράδες. Κάμετε, παιδιά μου, ὅτι θέλετε καὶ μὴ μ' ἀκοῦτ' ἐμένα! Ἐγὼ γέρασα πειά, κουράστηκα καὶ δὲν ξέρω καὶ τὶ λέω! Σὰν ἤμουν νέος τίποτα δὲν ἔμαθα, τώρα θὰ μάθω σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία!.. Ἔχει δίκηο ἡ μητέρα σας, αὐτή, παιδάκια μου, ν' ἀκοῦτε!...

***

Σὰν πέρασε λίγος καιρὸς ἀκόμη, ἡ Σέγια - Λιούμπα, ἄρχισε νὰ ζητάῃ γαμβρὸ γιὰ τὴν Ζόρκα. Ἔστειλε παντοῦ προξενῆτρες, σ' ὅλην τὴν περιφέρεια, ποὺ ἤτανε ἀνύπανδρος γιατρὸς ἢ δικηγόρος. Ἀπὸ ὅλους ὅμως ἔπερνε τὴν ἴδια τὴν ἀπάντησι:

— Δὲν ἀποφάσισε ἀκόμα γιὰ νὰ παντρευτῆ. Ἀργότερα ἴσως ν' ἀποφασίσῃ.

Ἡ Σέγια - Λιούμπα κόντεψε νὰ λυσσάξῃ.

— Αὐτοὶ οἱ πολῖτες, μᾶς περιφρονοῦν ἐμᾶς τοὺς χωρικούς. Μᾶς περνᾶνε πὼς δὲν ἔχουμε τίποτα...

Ἔτσι τῆς ἐρχόταν νὰ ξεχώσῃ κεῖνατὰ ἕξῃ σακκούλια, μὲ τὰ χρυσᾶφλουριά, ποὺ εἶχανε χώσει μὲ τὸν ἄνδρα της, σὲ ἕξ διάφορα μέρη τοῦ κατωγιοῦ της, νὰ τοὺς τὰ κουδουνίσῃ μέσ' στὴ μέση καὶ νὰ τοὺς εἰπῇ ὅτι καὶ οἱ χωρικοὶ ἔχουν περισσοτέρους παράδες ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους. Ἄχ, γιατὶ ὁ ἄνδρας της, νὰ μὴν εἶνε σὰν τὸν Τσίτσια - Πάντα, δήμαρχος τοῦ χωριοῦ, νὰ ἔχουν σχέσεις κι' αὐτοὶ μὲ τὸν καλὸν κόσμο καὶ νὰ φιλοξενοῦν στὸ σπίτι τους, τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἐπισήμους ὅπου περνοῦν ἀπ' τὸ χωριό τους!

Καὶ νὰ τώρα, νέες φασαρίες στὸ σπίτι. Ἡ Σέγια — Λιούμπα, ὑποχρεώνει τὸν Μπάρμπα—Βάσσα τὸ φτωχό, νὰ ντύνεται καλὰ γιορτὲς καὶ Κυριακές, νὰ πηγαίνῃ στὰ καφενεῖα καὶ νὰ μιλάῃ μὲ τοὺς δασκάλους καὶ μὲ τὸν παπᾶ, γιὰ νὰ μάθῃ πὼς νὰ κουβεντιάζῃ καὶ πὼς νὰ φέρνεται εὐγενικά, ὅπως ὁ Δήμαρχος ὁ Πάντας. Νὰ περιποιεῖται καὶ νὰ κερνάῃ τοὺς χωρικούς, μήπως τὸν βγάλουν Δήμαρχο, κι' αὐτὸν μιὰ μέρα. Ὁ Βάσσας ἀντιστέκει...

— Μωρὴ γυναῖκα, ἐγὼ δὲν ξέρω γράμματα πολλά... Ὁ Δήμαρχος ὁ Πάντας ξέρει περισσότερα ἀπὸ μένα.

— Καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ξέρῃ γράμματα ὁ Δήμαρχος; Τότε γιατὶ